

I.4 SCHOOL

historische les - 1ste graad S.O.

INHOUD

WOI heeft een grote invloed op het dagelijks leven in het bezette Brugge. Ook het schoolgaan wordt er niet eenvoudiger op.

Voor de oorlog gingen jongens en meisjes in de meeste gezinnen korte tijd naar school. Jongens begonnen al vroeg te werken en meisjes bleven meestal thuis in functie van het huishouden of deden aan thuiswerk. In zeer arme gezinnen moest iedereen gaan werken en was kinderarbeid geen uitzondering.

Op 19 mei 1914 wordt de leerplicht tot 14 jaar ingevoerd. Omdat ze geen jeugd op straat willen, doen zowel de Duitse als de Brugse overheid tijdens WOI er alles aan om deze wet toe te passen. Maar door die wet zijn er plots veel meer kinderen schoolplichtig, dan er plaatsen zijn in de scholen. Een ander probleem met betrekking tot het lesgeven is het lerarentekort. Veel leerkrachten zijn opgeroepen als soldaat, sommigen worden opgeëist om voor de Duisters te werken, anderen zijn gevlucht.

Ook de leslokalen worden door de Duitse overheid opgeëist. Vluchtelingen en (gewonde) soldaten worden in schoolgebouwen opgevangen en onderwijsinstellingen moeten op zoek naar andere locaties om les te geven. Bevriende burgers stellen hun bedrijfsgebouwen en soms hun eigen huis gratis ter beschikking als leslokaal. Tijdens de strenge winters sluiten de scholen vaak hun deuren. Er zijn immers geen kolen voor de kachels meer. Om verwarming en verlichting te sparen is er in de wintermaanden ook geen avondstudie.

Voor studenten die door de oorlog niet naar de universiteit in een andere stad kunnen gaan, wordt in het Sint-Lodewijkscollege en het Koninklijk Atheneum een hogere retorica ingevoerd.

De bombardementen die vanaf 1917 een grote impact hebben, worden niet op scholen gericht. In Zeebrugge worden schoolgaande kinderen echter wél het slachtoffer van een bombardement. Ook de meisjesschool op Sint-Katarina Assebroek wordt op 24 september 1917 getroffen door een bombardement. Twee kinderen verloren daarbij het leven en enkele kinderen raakten gewond.

Vanaf de bevrijding in oktober 1918 passeren de Belgische troepen opnieuw door Brugge en ook zij bezetten de schoolgebouwen. Daarna zorgt de epidemie van de Spaanse griep voor heel wat zieken en doden. Om die reden zijn veel scholen tot eind 1918 gesloten.

DOELSTELLING

De leerlingen komen te weten welke impact WOI had op het naar school gaan in Brugge.

EINDTERMEN

Eindtermen geschiedenis

De leerlingen

7 verduidelijken belangrijke kenmerken van onderscheiden maatschappelijke domeinen.

8 tonen aan dat er onderlinge verbanden en wisselwerkingen binnen en tussen die domeinen bestaan.

11 leggen ten minste één probleem uit in verband met mens en maatschappij waarmee die samenlevingen werden geconfronteerd.

17 kunnen informatie opzoeken over het verleden en het heden op basis van concrete opdrachten, zoals raadplegen van inhoudstafels van handboeken, gebruiken van een geschiedenisatlas, opzoeken van trefwoorden in referentiewerken, gebruiken van interactieve media, gebruiken van databanken.

19 kunnen eenvoudige tekstuele, auditieve, visuele en audiovisuele informatie ordenen inzake tijds kader; ruimtelijk kader en dimensie socialiteit

22 kunnen aan de hand van gerichte vragen eenvoudige historische informatie kritisch analyseren.

24* leren nauwkeurig zijn bij het verzamelen, ordenen, analyseren en interpreteren van historische gegevens.

25* leren belangstelling aan de dag leggen voor het historisch-cultureel erfgoed.

26* leren belangstelling aan de dag leggen voor de problemen van een samenleving.

Vakoverschrijdende eindtermen

De leerlingen

8 benutten leeransen in diverse situaties;

12 zijn bekwaam om alternatieven af te wegen en een bewuste keuze te maken;

19 dragen actief bij tot het realiseren van gemeenschappelijke doelen.

VOORBEREIDING

Informatie uit de inspiratiebundel die je best doorneemt als voorbereiding op deze les:

WOI in Brugge:

5.2 Dagelijks leven

WERKVORMEN

'Examenspel' waarbij de leerlingen in groepjes aan een reeks vragen over het thema 'School in WOI' de juiste antwoorden moeten koppelen door middel van een spel.

MATERIAAL

- ◆ Print voor elk groepje een document met vraagkaarten af (zie bijlage 1) en knip ze uit.
- ◆ Print voor elk groepje een document met antwoordkaarten af (zie bijlage 2) en knip ze uit.
- ◆ Print het document met de cijferkaarten van 1 tot 12 (zie bijlage 3) af en knip ze uit.
- ◆ Voorzie 2 dobbelstenen.

LESVERLOOP

Inleiding (10')

- ◆ Geef een korte algemene inleiding op het ontstaan van WOI (zie hoofdstuk WOI algemeen).
- ◆ Vertel dat ook Brugge en omgeving, alhoewel 30 km van het front gelegen, strategisch zeer belangrijk was tijdens WOI en dat de oorlog in de bezette stad Brugge een grote invloed had op het

dagelijks leven van de Brugse bevolking. In deze les belichten we het thema 'school in WO1'.

- ◆ De werkvorm die we zullen hanteren, is ook geïnspireerd op het thema school. De leerlingen gaan namelijk in groepjes om ter vlugst een 'examen' oplossen. Het examen bestaat uit 12 vragen die op 12 vraagkaarten staan.
- ◆ In tegenstelling tot een echt examen moeten de leerlingen de antwoorden niet zelf bedenken, maar kunnen ze deze verdienen door het spelen van een spel.

Spelen van het spel (30')

- ◆ Verdeel de klas in ongeveer gelijke groepjes van maximum 4 leerlingen per groepje. Elk groepje gaat rond een tafel zitten en krijgt 12 vraagkaartjes (vraag A tot vraag L) die ze openspreiden op hun tafel.
- ◆ Ga zelf vooraan in de klas aan een andere tafel zitten. Leg de 12 cijferkaarten op volgorde voor je op de tafel, zodat de leerlingen de nummers kunnen lezen. Leg achter elke cijferkaart het stapeltje antwoordkaarten met hetzelfde cijfer.
- ◆ Laat elk groepje om beurt met de 2 dobbelstenen gooien. Vervolgens mogen ze een antwoordkaart nemen van het stapeltje met het cijfer dat gelijk is aan het aantal gegooide ogen.
- ◆ Het antwoord dat ze op deze manier verkregen hebben, moeten ze aan de juiste examenvraag koppelen door de antwoordkaart bij de corresponderende vraagkaart te leggen. Vermits de volgorde van de cijfers op de antwoordkaarten willekeurig is en niet overeenkomt met de volgorde van de vraagkaarten, moeten ze vraag en antwoord telkens goed lezen om de juiste duo's te kunnen vormen.
- ◆ Wanneer een groepje in de loop van het spel een antwoordkaart krijgt die ze reeds in hun bezit hebben - omdat ze hetzelfde aantal ogen gooien met de dobbelsteen als ze voordien al eens deden - nemen ze de antwoordkaart in kwestie toch van het stapeltje en leggen deze 'dubbele' kaart apart om ze later in het spel te kunnen ruilen met de andere groepjes.
- ◆ Wanneer een groepje dubbele kaarten bezit en aan de beurt is om te spelen, kunnen ze telkens kiezen of ze met de dobbelstenen gooien, dan wel aan een ander groepje met dubbele kaarten te vragen om bepaalde antwoordkaarten met elkaar te ruilen.
- ◆ Het spel is afgelopen wanneer een groepje erin slaagt om al de antwoordkaarten aan de vraagkaarten te koppelen.

Antwoorden controleren en informatie terugkoppelen (10')

- ◆ Controleer of het winnende groepje de juiste vraag/antwoord-duo's gemaakt heeft en laat hen de vragen met bijhorende antwoorden overlopen.
Oplossing: A10; B5; C8; D11; E3; F12; G1; H6; I4; J2; K7; L9
- ◆ Geef eventueel zelf nog wat extra informatie. Misschien kan je te weten komen wat er tijdens WO1 met jullie eigen school gebeurde? Werden de gebouwen opgeëist als verblijf voor soldaten of als ziekenzaal? Zaten er ooit vluchtelingen ondergedoken? ...

DEZE LES VOOR ANDERE LEEFTIJDGROEPEN

- ◆ Deze les is ook geschikt voor de 2de graad van het secundair onderwijs.
- ◆ Voor de 3de graad van het basisonderwijs kan je het spel klassikaal spelen.

- Lees eerst de vragen voor en hang de vraagkaarten op het bord. Voorzie plaats om de antwoordkaarten naast de vraagkaarten te hangen.
- Leg de 12 cijferkaarten op volgorde voor je op de tafel, zodat de leerlingen de nummers kunnen lezen. Leg achter elke cijferkaart 1 antwoordkaart met hetzelfde cijfer.
- Laat de leerlingen om beurt gooien met de dobbelstenen en de antwoordkaart met het nummer dat gelijk is aan het aantal gegooide ogen wegnemen. De leerling die aan de beurt is om te gooien mag steeds kiezen of hij met 1 of met 2 dobbelstenen gooit (= afhankelijk van de antwoordkaarten die nog ontbreken).
- Lees het antwoord op de antwoordkaart voor of laat een leerling dit voorlezen.
- Probeer daarna het antwoord samen met de hele klas te koppelen aan de juiste vraag en hang de antwoordkaart naast de juiste vraagkaart op het bord. Doe dit op zo'n manier dat je - indien in de loop van het spel blijkt dat een antwoordkaart verkeerd hangt - deze alsnog kan verplaatsen.
- Wanneer de leerling die aan de beurt is om te gooien er niet in slaagt om een aantal ogen te gooien die overeenkomt met een antwoordkaart die nog ontbreekt, mag een andere leerling het opnieuw proberen, totdat het wel lukt.

BIJLAGE I:

VRAAGKAARTEN

Vraag A

Hoe zag de schoolloopbaan van de Brugse jongens en meisjes er voor WOI uit?

Vraag B

Wanneer werd in België de leerplicht tot 14 jaar ingevoerd?

Vraag C

Welke problemen doen zich tijdens WOI voor op het vlak van lesgeven?

Vraag D

Wat doen sommige scholen voor de Brugse studenten die door de oorlog niet naar de universiteit konden gaan?

Vraag E

Heeft het Duitse bestuur ook invloed op het lesprogramma tijdens WOI?

Vraag F

Waarom zijn de Brugse scholen bij het begin van WOI enkele weken of zelfs maanden gesloten?

Vraag G

Waarom sluiten de scholen tijdens de strenge oorlogwinters vaak hun deuren?

Vraag H

Waarom zijn de schoolgebouwen en leslokalen tijdens WOI niet altijd bruikbaar?

Vraag I

Wat doen de scholen als hun eigen gebouwen niet meer beschikbaar zijn?

Vraag J

Zijn er Brugse scholen gebombardeerd tijdens WOI?

Vraag K

Waarom zijn de Brugse schoolgebouwen na de bevrijding in oktober 1918 opnieuw tijdelijk niet meer bruikbaar?

Vraag L

Waarom blijven veel scholen tot eind 1918 gesloten, ook al is de oorlog dan al voorbij?

BIJLAGE 2:

ANTWOORDKAARTEN

Antwoord 1

Omdat er geen kolen voor de kachels meer zijn, sluiten de scholen tijdens de strenge winters vaak hun deuren.

Om verwarming en verlichting te sparen is er in de wintermaanden ook geen avondstudie.

Antwoord 2

De bombardementen worden niet op scholen gericht. Een huis op het Jan van Eyckplein dat door een burger ter beschikking werd gesteld als leslokaal, wordt toch gebombardeerd op de naamdag van Sint Aloysius Gonzaga, feestdag van de jeugd, waardoor de leerlingen gelukkig niet op de schoolbanken zitten.

In Zeebrugge worden schoolgaande kinderen echter wél slachtoffer van een bombardement. Ook de meisjesschool op Sint-Katarina Assebroek wordt op 24 september 1917 getroffen. Twee kinderen verloren daarbij het leven en enkele kinderen raakten gewond.

Antwoord 3

De Duitse bezetter veranderde niets aan de inhoud van de lessen. De leerlingen kregen dezelfde leerstof als voor de oorlog. Ze moesten geen Duits leren bijvoorbeeld of kregen geen Duitse geschiedenis.

Antwoord 4

Wanneer ze niet meer over hun eigen gebouwen kunnen beschikken, moeten de onderwijsinstellingen op zoek gaan naar andere locaties. Zo zal het Sint-Lodewijkscollege tijdens WOI een 9-tal keer verhuizen.

Soms stellen bevriende burgers hun haringrokerij, brouwerij en zelfs hun eigen huis gratis ter beschikking als leslokaal.

Antwoord 5

Sinds 19 mei 1914 is er leerplicht tot 14 jaar. Tijdens WOI doen zowel de Duitse als de Brugse overheid er alles aan om deze wet toe te passen, want beiden willen geen jeugd op straat. Maar door die wet zijn er plots veel meer kinderen schoolplichtig, dan er plaatsen zijn in de scholen. Dit plaatsgebrek leidt dan terug tot schoolverzuim, juist het omgekeerde van wat men wilde bereiken.

Antwoord 6

De leslokalen worden soms door de Duitse overheid opgeëist voor eigen gebruik. Zo wordt de kelder van het Sint-Lodewijkscollege in 1915 bijvoorbeeld opgeëist om er de wijnkelder van het Duitse Marinekorps in te richten. Vanaf 1917 willen de Duitsers hun positie versterken en daarom komen er heel wat extra Duitse troepen naar Brugge. Op een bepaald moment moeten kloosters, instellingen voor blinden, bejaarden, en geesteszieken, middelbare scholen en het Grootseminarie binnen de vier dagen ontruimd worden, zonder dat het meubilair wordt meegenomen. Vanaf dan zijn bijna alle schoolgebouwen ingenomen, als onderkomen of als ziekenhuis voor de Duitse soldaten.

Antwoord 7

Vanaf de bevrijding in oktober 1918 passeren de Belgische troepen opnieuw door Brugge en ook zij gebruiken de schoolgebouwen.

Antwoord 8

Er is een lerarentekort.

Veel leerkrachten zijn opgeroepen als soldaat, anderen zijn gevluht voor de oorlog.

De overige leraren worden maandelijks op de Kommandantur verwacht voor een schouwing. Dat wil zeggen dat ze opgeroepen kunnen worden om verplicht voor de Duitsers te gaan werken en dat gebeurt soms ook.

Antwoord 9

Vlak na de oorlog zorgt de epidemie van de Spaanse griep voor heel wat zieken en doden. Om die reden zijn veel scholen tot eind 1918 gesloten.

Antwoord 10

Voor WO I gingen jongens en meisjes in de meeste gezinnen korte tijd naar school. Jongens begonnen al vroeg te werken en meisjes bleven meestal thuis in functie van het huishouden. Meisjes uit arbeidersgezinnen gingen buitenshuis werken tot ze trouwden. Daarna deden ze aan thuiswerk, in hun winkel of op hun boerderij of typisch voor Brugge als kantklosters. In zeer arme gezinnen moest iedereen gaan werken en was kinderarbeid geen uitzondering.

Antwoord 11

Om goede én gegoede studenten op de schoolbanken te houden, worden in het Sint-Lodewijkscollege en het Koninklijk Atheneum een hogere retorica ingevoerd. Dit is speciaal voor studenten die tot hun 18de gestudeerd hadden, maar door de oorlog niet naar één van de universiteiten in andere steden kunnen.

Antwoord 12

Bij het begin van de oorlog zijn de scholen enkele weken of soms enkele maanden gesloten en worden vluchtelingen en gewonde soldaten erin opgevangen. In de school aan de Verversdijk leven mensen in de kelder ondergedoken.

BIJLAGE 3:

CIJFERKAARTEN

1

2

3

4

5

6

10

11

12